

Spremljevalka planincev od časov Jakoba Aljaža

Najstarejša slovenska revija

Planinski vestnik praznuje letos 130 let in še vedno izhaja – Le malo mlajši Slovenski čebelar

Planinski vestnik, ki je izšel ta mesec, ima številko 1345. Glasilo takratnega Slovenskega planinskega društva so prvič natisnili februarja 1895, le dobrega pol leta zatem so na Triglavu odprli Aljažev stolp, in velja za najstarejšo še izhajajočo slovensko revijo. Njegov sodobnik je Slovenski čebelar, ki je začel izhajati tri leta pozneje, med rekorderje po dolgoživosti sodita tudi glasilo Lovca in najstarejša poljudno-znanstvena revija Proteus.

SIMONA BANDUR

Slovensko planinsko društvo je začelo svoje glasilo izdajati le tri leta po ustanovitvi, kot mesečnik, »kateri bode objavljala zanimljiva predavanja in različne planinske spise in slike«. Prelomni datum je 8. februar, pri čemer izdajatelj radi poudarijo, da je bil ta dan zanje praznik že veliko prej, preden je postal dan kulture. A k temu dodajo še drugo zanimivost: to je bilo resnici na ljubo le naključje. Prva številka bi namreč morala iziti že januarja. Razlog, da ni, je bil stoletni rekord v debelini snežne odeje, ki je v Ljubljani merila kar 149 centimetrov.

Najpomembnejši planinski arhiv

V 130-letni zgodovini so bili v Planinskem vestniku opisani številni drugi prelomni dogodki, od omenjene postavitve znamenitega stolpa na Triglavu, cele vrste izjemnih dosežkov naših alpinistov do odprtij najbolj priljubljenih planinskih postojank. Tudi zato velja za najpomembnejši planinski arhiv, poudarjajo pri Planinski zvezi Slovenije, ki danes izdaja revijo.

»Zaradi obsežnega požara, ki je leta 1958 upepelil stavbo planinske zveze na Likozarjevi ulici, smo v povojnih letih ostali brez vsega arhiva iz časa začetkov organiziranega planinstva na naših tleh in revija je s tem postala praktično edino ogledalo in najpopolnejši arhiv delovanja naših prednikov, ki so nam omogočili zavedanje, da se Slovenci upravičeno štejejo med alpske narode,« pojasnjuje član uredniškega odbora Dušan Škodič. O receptih za dolgoživost običajno sprašujemo ljudi, a ga je mogoče najti tudi pri tovrstnih

publikacijah: »Recept je eden in edini ta, da Planinski vestnik nikoli ni bil komercialen. Če bi bil, ga namreč že zdavnaj ne bi bilo. Tako pa je vezan predvsem na svoje zveste naročnike, ni jih malo, ki so naročniki dolga desetletja ali celo nasledijo pripadnost reviji.«

Po njegovem mnenju je mogoče Planinski vestnik postaviti ob bok najstarejši gorniški reviji na svetu, Alpine Journal, ki jo je začel izdajati londonski gorniški klub The Alpine Club že leta 1863. »Angleži imajo najstarejši gorniški klub na svetu, in če bi mi Slovensko planinsko društvo ustanovili takrat kot Nemci, bi s svojo revijo za Alpine Journalom zaostajali le kakšno desetletje. Planinski vestnik je potrjeno najstarejša revija pri nas, ki še vedno izhaja, prav tako kot angleška je tudi naša revija nekomercialna, po številu izdaj pa smo Angleže že zdavnaj prehiteli, saj smo mesečnik, Alpine Journal pa izhaja le enkrat na leto.«

Samo osem urednikov

V 130 letih je izšlo 125 letnikov; med prvo svetovno vojno revija ni izhajala, tik po njej pa je izšla prehodna številka 1915–1919. Med drugo svetovno vojno je Planinski vestnik izhajal okrnjeno, vendar kljub temu vsa leta vojne. Vse revije, ki so izšle do zdaj, imajo skupaj kar 63.000 strani. Če bi jih zložili na kup, bi v višino meril skoraj štiri metre, ta skladovnica pa bi tehtala 145 kilogramov.

A kljub zajetni zgodovini in teži v kilogramih je imela malo urednikov, le osem. Tako kot je dolgoživa revija, so tudi uredniki tekli na dolge proge: v povprečju so revijo urejali 16 let. Največ letnikov je uredil Tine Orel, 30, najmanj Milan Cilenšek, enega. Zdajšnji urednik Vladimir Habjan jih je 24. Več jih je je poleg Orla uredil le še Josip Tominšek, 26. Trenutno vsako leto izide enajst številčk.

Kakšen pa je Habjanov recept za 24 let urednikovanja? »Recept je poln močnih začimb. Priznam, da je za tako dolgo dobo potrebnih kar precej lastnosti, sposobnosti ali vrlin. Na primer vztrajnost, trma in trda koža. Vsekakor mora cilj prevladati nad ovirami, ki se pojavijo na poti do njega.

To mi je nekako uspevalo in me niti griči niti gore na tej poti niso mogli ustaviti, prej nasprotno, še podžgali so me,« je odgovoril na nedavnem dogodku v počastitev 130. obletnice revije. »Vsebinska je dovolj raznovrstna in aktualna, da še imamo zvesto bazo naročnikov. Letos je največji izziv e-revija, s katero upamo, da bomo pridobili predvsem mlajše bralce, ki jih je zdaj komaj kaj,« je realen Habjan.

Trenutno je naročnikov okoli 3500. Ker naklade v preteklosti niso zapisovali v kolofon, podatki niso znani. Dušan Škodič pa sklepa, da je imelo glasilo leta 1989, ko je imela PZS 117.000 članov, dobrih 10.000 naročnikov. Danes združuje planinska zveza okoli 300 društev z več kot 63.000 člani, kar je skoraj 2,5 odstotka slovenskega prebivalstva.

Praznovanje obletnice se sicer še nadaljuje. Konec meseca pripravljajo v Slovenskem planinskem muzeju poseben proces Ljudstvo proti Vladimirju Habjanu ali Haubija ne damo. Poroto bodo sestavljala ugledna in pomembna imena iz sveta gornišstva, napovedujejo. Zgodovino Planinskega vestnika bo orisal tudi dokumentarni film, ki ga pripravljata Mojca Volkar Trobevšek in Andrej Podbevšek, na ogled pa bo predvidoma jeseni.

Glavni tekmeči med čebelarji in lovci

Ob obletnici Planinskega vestnika smo se spomnili še zgodovine drugega časopisja pri nas. Največkrat kot najstarejši časopis omenjajo Laibacher Zeitung, ki je izhajal pod tem imenom od leta 1784 v Ljubljani, kot pove že ime, vendar je bil v nemščini, je opozoril dr. Jernej Amon Prodnik s fakultete za družbene vede. Prvi časopis v slovenščini so tako bile Lublanske novice Valentina Vodnika, ki so začele izhajati leta 1797, a so obstajale le do leta 1800. »Meščanstvo je takrat bralo predvsem v nemškem jeziku, zato je imel Vodnik težave s pridobivanjem bralcev, naročnikov je bilo menda samo nekaj deset. Zaradi cenzure je velik del novic prevajal iz nemščine, zato so bile v tem pogledu novice v časopisu pogosto neaktualne,« je poja-

snil Amon Prodnik.

Do leta 1843 in začetka *Kmetijskih in rokodelskih novic*, ki jih je urejal Janez Bleiweis, skoraj pol stoletja ni bilo periodike, ki bi redno izhajala v slovenskem jeziku: »Zgodovinar Fran Vatovec je zato to obdobje, v katerem prevladuje tako imenovani Metternichov absolutizem, opredelil za mednoviško obdobje. Bleiweisove *Novice* so nato izhajale do začetka 20. stoletja. Od preostalih pomembnih prelomov pri začetkih izhajanja velja omeniti še *Slovenski narod*, ki je začel izhajati leta 1868 in je bil časopis liberalnega političnega tabora. V tem obdobju so zaradi omilitve cenzure lahko pričeli nastajati politično opredeljeni časopisi, ki so bili pogosto vezani na stranke. *Slovenski narod* je pomemben predvsem zato, ker je prvi slovenski dnevni časopis, kot dnevnik je izhajal od leta 1873.«

Med publikacije, ki bi jih lahko postavili ob bok *Planinskemu vestniku*, sodi *Slovenski čebelar*, ki je le nekaj let »mlajši« (izhajati je začel leta 1898). To glasilo slovenskih čebelarских organizacij po besedah sogovornika s FDV nekateri navajajo kot revijo z najdaljšim neprekinjenim izhajanjem, saj je imel *Planinski vestnik* vmes resda krajše obdobje nerednega izhajanja. Za eno najstarejših glasil velja tudi revija *Lovec* (od leta 1910, s prekinitvama med prvo in drugo svetovno vojno), pri čemer se prav lahko zgodi, da smo kakšno nehote izpustili. Že prej je izhajala še ena stanovska revija, *Učiteljski tovariš*, prvi izvod je nastal že leta 1861, a je nehala izhajati po izbruhu druge svetovne vojne, kot številne druge publikacije.

Drugo svetovno vojno, ki velja za eno glavnih prelomnic v zgodovini slovenske periodike, je preživela poljudnoznanstvena revija s področja naravoslovja, ki jo izdaja Prirodoslovno društvo Slovenije, *Proteus*. Izhaja od leta 1933 in je najstarejša tovrstna revija pri nas, hkrati pa s skupno več kot 20.333 stranmi tudi največja slovenska naravoslovna enciklopedija. Po-budnik revije je bil naravoslovec Pavel Grošelj, ki je bil tudi njen prvi urednik, danes je odgovorni urednik Radovan Komel, glavni pa Tomaž Sajovic. Revija, ki jo sofinancira javna agencija za raziskovalno dejavnost, je ves čas od nastanka izhajala neprekinjeno, razen štiri leta med drugo svetovno vojno, ko je Osvobodilna fronta razglasila kulturni molk, je prebrati na wikipediji.

Ena najbolj dolgoživih revij je

bila tudi *Naša žena*, izhajati je začela leta 1941, po vojni je izhajala kot »list za delovno ženo«, v 60. letih pa postala družinska revija. Izhajati je nehala leta 2015; po stečaju je družbo Delo Revije odkupil Martin Odlazek, revija *Naša žena, ženska* sicer naprej izhaja v sklopu podjetja Salomon, vendar s spremenjenim konceptom.

Recept za dolgoživost je eden in edini ta, da *Planinski vestnik* nikoli ni bil komercialen. Če bi bil, ga namreč že zdavnaj ne bi bilo.

DUŠAN ŠKODIČ

● Najstarejše publikacije, ki še izhajajo

Planinski vestnik (1895)

Slovenski čebelar, glasilo čebelarских organizacij Slovenije (1898)

Časopis za zgodovino in narodopisje (1904)

Lovec, glasilo Slovenskega lovskega društva (1910)

Prosveta (1916)

Bogoslovni vestnik, glasilo Teološke fakultete v Ljubljani (1920)

Gledališki list SNG Drama (1920)

Kurent, list za stran(kar)ske občane (1923)

Geografski vestnik, časopis za geografijo in sorodne vede (1925)

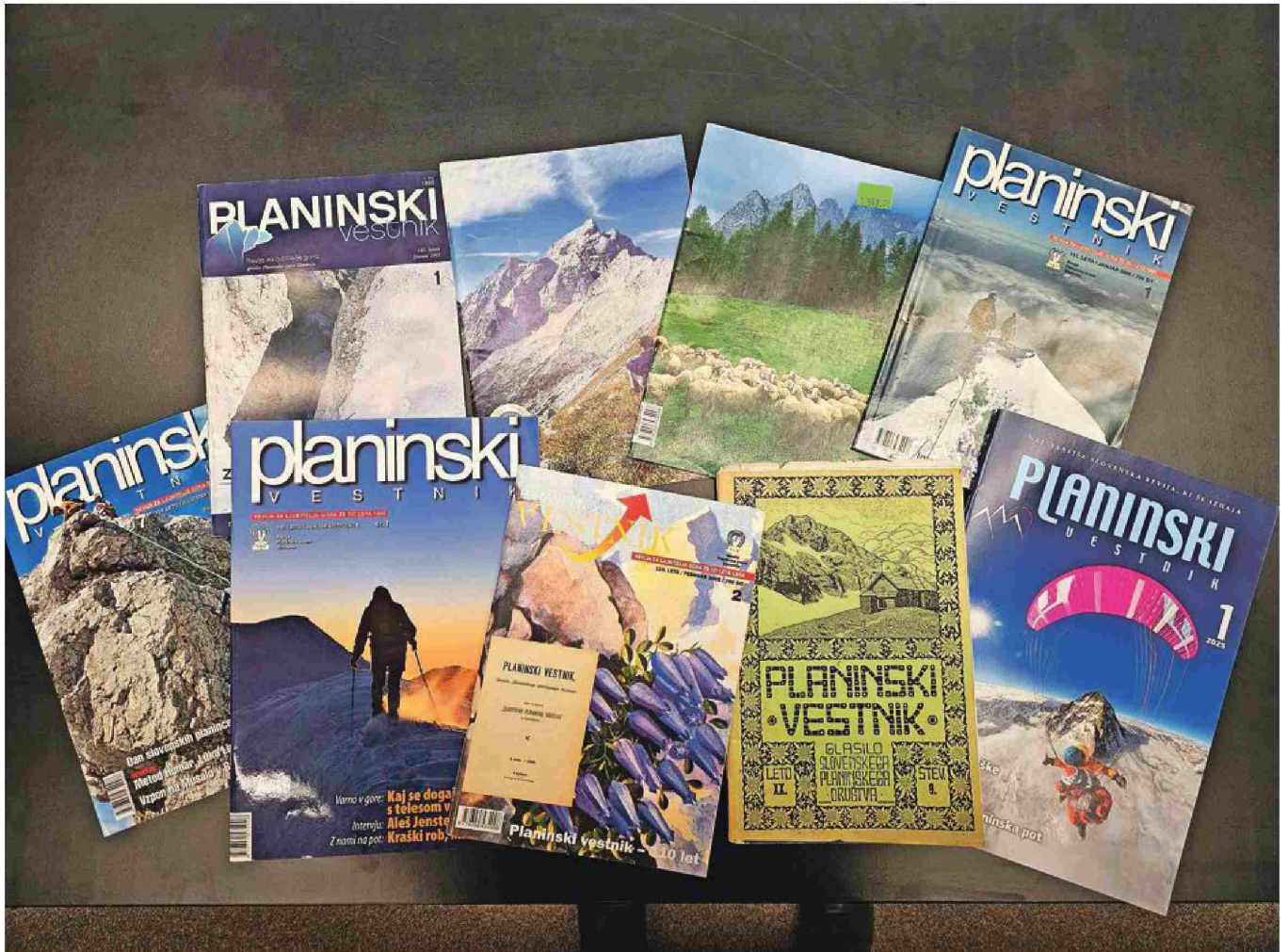
Koledar za leto ..., Goriška Mohorjeva družba (1925)

Nedelja, cerkveni list krške škofije (1926)

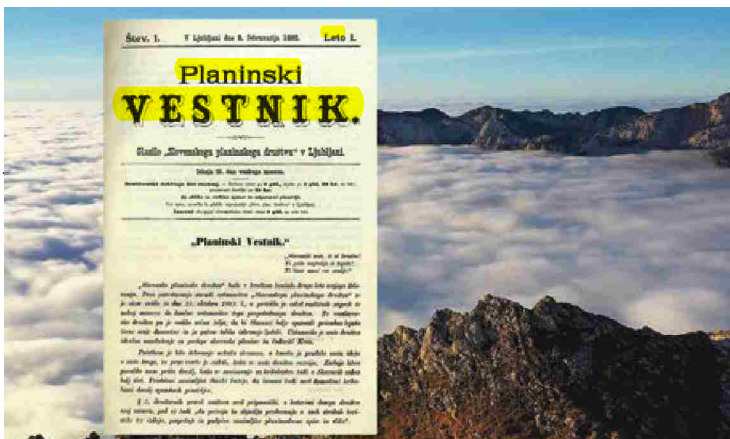
Vir: NUK

Prvi izvod Slovenskega čebelarja
FOTO DLB

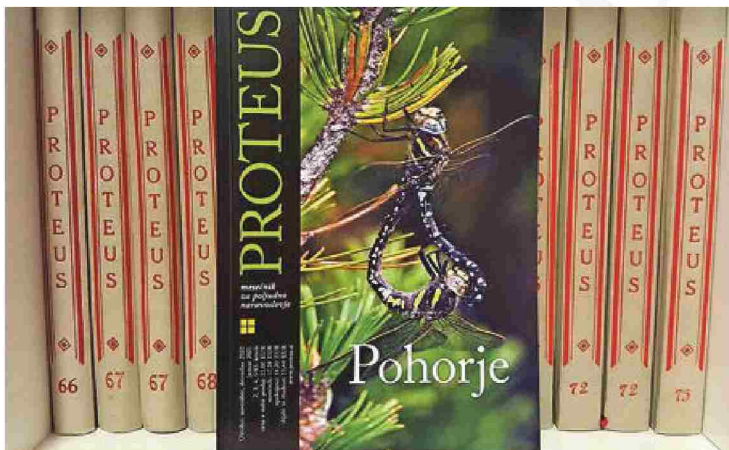
Prva številka revije **Planinski vestnik** je izšla 8. februarja 1895, istega leta, ko so na Triglavu postavili **Aljažev stolp**, jubilejna februarska številka je bila 1344. po vrsti. FOTO MANCA OGRIN

Jeseni bo na ogled dokumentarni film o **Planinskem vestniku**. FOTO PZS

Vladimir Habjan, že 24 let odgovorni urednik **Planinskega vestnika**, in član uredniškega odbora revije Dušan Škodič FOTO MANCA OGRIN

Proteus neprekinjeno izhaja od leta 1933. FOTO PROTEUS